

Edward Stachurski

ORCID 0000-0003-3591-8447

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków, Polska

Zaprzeczone przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe w poematach romantycznych

Słowa kluczowe: negacja, leksemy zaprzeczone, statystyka leksykalna, epika romantyczna, funkcje semantyczne i stylistyczne zaprzeczeń

Keywords: negation, negativewords, lexicalstatistics, romantic epic poetry, semantic and stylistic functions of negatives

Zagadnieniu negacji poświęcono już sporo opracowań naukowych w aspekcie logicznym i etycznym (m.in. Stróżewski 1964; Dancygier b.r.w.) oraz językowym. Językoznawcze publikacje to zarówno prace indywidualne (m.in. Oliva 1967; Markowski 1977; Antas 1991; Greszczuk 1993; Bogusławski 1976, 1998, 2004; Rodak 2007; Wojciechowski 2019), jak i zbiory artykułów (m.in. Woźniczka, Zalewski red. 2015; Szkudlarek-Śmiechowicz, Cieśla red. 2018).

Niniejszy artykuł dotyczy jedynie zaprzeczenia wybranej kategorii leksykalnej – przymiotników i imiesłów przymiotnikowych. O przymiotnikach zaprzeczonych pisali: Karel Oliva (1967), Ryszard Tokarski (1976) i Andrzej Markowski (1977). Karel Oliva podzielił przymiotniki zaprzeczone na 4 grupy semantyczne (Oliva 1967: 261–266). Ryszard Tokarski, opisując funkcje morfemu *nie-* w przymiotnikach zaprzeczonych, stwierdził, że każdy przymiotnik można zaprzeczyć bez naruszenia norm semantycznych, ale nie każdy przymiotnik bywa zaprzeczany. Niektóre przymiotniki mają ograniczoną możliwość zaprzeczania, np. nazwy barw. Badacz zwrócił uwagę na funkcję gramatyczną morfemu *nie-*, polegającą na tworzeniu przymiotników zaprzeczonych od imiesłów przymiotnikowych (Tokarski 1976: 289–290). Niektóre z tych imiesłów uległy adiektywizacji (Bartnicka-Dąbkowska 1970; Jodłowski 1971: 80–81; Bartnicka 1977). W kategorii przymiotników zaznacza się zjawisko substancywizacji (Jodłowski 1964, 1971: 81, 189–191).

Nie ma dotychczas opracowania wybranej grupy wyrazów zaprzeczonych w ograniczonym korpusie tekstowym. Takie opracowanie umożliwi ustalenie udziału ilościowego zaprzeczeń w słowniku i w tekście oraz uchwycenie proporcji między wyrazami zaprzeczonymi i ich odpowiednikami bez zaprzeczenia. Interesujące wydaje się ustalenie danych ilościowych w tym zakresie w obrębie korpusu tekstowego reprezentującego statystycznie polską epikę romantyczną. Korpus ten

tworzy 8 wybranych poematów romantycznych (w tym naszej epopei narodowej) siedmiu najwybitniejszych polskich poetów romantycznych. Słownik tego zespołu utworów obejmuje 12766 leksemów, a łączny tekst 114541 słowoform (Stachurski 2005: 19, 233–247).

W opracowaniach dotyczących zaprzeczania wyrazów jako morfemy przeczące przynazwowe wymieniane są rodzime *nie-* i *bez-* oraz obce: *a-*, *anty-*, *kontr-* (Oliva 1967: 262; Markowski 1977: 339–340; Greszczuk 1993: 25; Rodak 2001, 2007). Z oczywistych względów morfemy obce nie są przydatne do zaprzeczania wyrazów w tekstach poetyckich, w przeciwieństwie do tekstów naukowych (Rachwałowa 1986).

Zdecydowanie liczniejszą grupę w analizowanych poematach romantycznych tworzą przymiotniki (wyjątkowo także imiesłowy przymiotnikowe) zaprzeczone przy pomocy przedrostka *nie-* (166 haseł, 340 słowoform), podczas gdy zaprzeczone przy pomocy przedrostka *bez-* to grupa kilkakrotnie mniejsza (21 haseł, 37 słowoform). Sensowne wydaje się podzielenie w obu grupach morfologicznych zebranych wyrazów zaprzeczonych na te, którym odpowiadają w analizowanych tekstach wyrazy niezaprzeczone, oraz te, których odpowiedniki niezaprzeczone można znaleźć poza tymi tekstami, czyli w słownikach. Korzystne dla ukazania kontekstowej wartości znaczeniowej zaprzeczonych wyrazów jest uwzględnienie przy ich prezentowaniu leksemów przez nie określanych, czyli tzw. kontekstu minimalnego. Oto znalezione w 8 poematach przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe zaprzeczone przy pomocy przedrostka *nie-* (niektóre w użyciu rzeczownikowym) wraz z najbliższymi kontekstami oraz ich odpowiedniki niezaprzeczone. Ta grupa zaprzeczeń liczy 111 haseł oraz 243 słowoformy (przy leksemach zaprzeczonych podają dokładne lokalizacje tekstowe wraz z wyrazami określanymi, a przy odpowiednikach niezaprzeczonych tylko ich liczbę w tekstach poematów: *niebaczny* Saku PT VIII, w. 788 – *baczny* G 1, PT 1; *niebezpieczna* sprawa Z III, w. 143 – *bezpieczny* PT 1, Z 1; kobietę /.../ *niebogatą* PT V, w. 11, Zosia /.../ *niebogata* PT V, w. 47, człek *niebogaty* PT X, w. 147 – *bogaty* PT 13, M 1, SZ 1; *niecałe* /.../ oko G w. 4, hełm *niecały* P, w. 454 – *cały* PT 136, Z 32, M 19, G 13, W 13, J 3, SZ 3; przypadek /.../ *niechący* Z III, w. 788 – *chcący* PT 1; *niechętny* duch PT III, w. 93 – *chętny* M 1; ty *nie chora* M, w. 538 – *chory* PT 4, W 2, Z 2; Krzyżactwo /.../ *niecierpliwe* G, w. 911, koniu /.../ *niecierpliwy* M, w. 6, *niecierpliwa* młodzież PT I, w. 388, młodzież *niecierpliwa* Z III, w. 442 – *cierpliwy* G 1, PT 1, Z 1; *nie czczym* /.../ blaskiem M, w. 335, *nie czcza* /.../ ciekawość M, w. 390 – *czczy* M 1; Miecznik /.../ *nieczułym* zdał się M, w. 1446, Gerwazy /.../ *nieczuły* PT IX, w. 60, jacy /.../ *nieczuli* W. s. 97 – *czuły* PT 7, M 5; *nieczystych* /.../ żądło Z III, w. 365 – *czysty* PT 11, M 10, W 6, P 2, SZ 2, Z 1; droga *niedaleka* G, w. 571 – *daleki* PT 24, Z 6, G 5, M 3, J 2, P 2, SZ 1; ślad *niedawny* PT I, w. 962, *niedawny* żołnierz PT XI, w. 652 – *dawny* PT 50, M 10, G 5, P 5, W 3, Z 2, J 1; tryumf /.../ *niedługi* PT V, w. 765 – *długi* PT 68, M 12, G 9, Z 7, W 2, J 1, P 1, SZ 1; *niedobranym* chórem M, w. 732 – *dobranym* M 1; coś *niedobrego* G, w. 137, *niedobrego* smaku PT III, w. 271, *niedobry* sąsiedzie PT XII, w. 230 – *dobry* PT 44, Z 8, M 3, SZ 3, P 2, G 1, W 1; cienie /.../ *niedostępne* PT III, w. 241, *niedostępną* /.../ fortecę PT X, w. 92 – *dostępny* PT 1; Hrabia /.../ *niedoświadczony* PT IV, w. 639 – *doświadczony* PT 3, Z 1; *nie fałszywe* trwogi Z II, w. 48 – *fałszywy* PT 3, M 1; Tadeusz i Hrabia /.../ *niegadatliwi* PT III, w. 719 – *gadatliwy* PT 1; potwarz

/.../ niegodna wiary PT IV, w. 288 – *godny* PT 15, G 2, M 1, P 1, SZ 1, W 1; *niegrzeczny* uczynek PT VI, w. 144, *niegrzeczne /.../ wet-za-wet* SZ, s. 58 – *grzeczny* PT 4; w izbie *nie innej* PT II, w. 262 – *inny* PT 57, P 7, G 6, W 4, M 2; pika *niekrucha* Z III, w. 460 – *kruchy* W 1; *nie ludzkim* uszom Z III, w. 771 – *ludzki* PT 11, P 6, W 5, M 3, G 1; *niełatwą /.../ nauką* PT 1, w. 362 – *łatwy* PT 4, W 1; zwierzę *nie mające* kłów PT I, w. 802 – *mający* W 1; hańbie *niemałej* G, w. 153, *nie małe* odmiany M, w. 52, *niemałą* chętkę PT I, w. 624, strach *niemały* Z II, w. 510, 522, wesele */.../ niemałe* Z I, w. 560, 563 – *mały* PT 43, G 4; to */.../ nie będzie* *niemiłem* Z II, w. 237, „amen” */.../ niemiły* Z II, w. 379, sen *niemiły* Z II, w. 630 – *miły* PT 22, Z 11, M 6, J 1, W 1; was *nieobecnych* PT X, w. 224 – *obecny* PT 4, M 1; grzyby */.../ nie ochrzczone* PT III, w. 285, *nieochrzczone* dusza Z I, w. 279 – *ochrzczone* PT 1, M 1; *nieostrożnych* gości PT IV, w. 63, mię */.../ nieostrożnego* Z III, w. 220, *nieostrożnych /.../ kozaków* Z III, w. 577 – *ostrożny* PT 4, Z 1; *niepełne /.../ wozy* PT I, w. 208, *niepełnym* rozumem Z III, w. 135 – *pełny* PT 18, M 5, Z 5, W 4, P 2, SZ 2, G 1; *niepewna /.../ pogoda* G, w. 215, *niepewne* lice G, w. 752, w *niepewnych* rysach G, w. 769, *niepewnym* krokiem G, w. 806, Gerwazy */.../ niepewny* PT V, w. 722, przy *niepewnym* świetle W, s. 110 – *pewny* PT 24, M 3, Z 2, G 1, W 1; *niepocziwą /.../ karetę* PT VIII, w. 159 – *pocziwy* PT 12; wichrem *niepogodnym* G, w. 1011 – *pogodny* M 3, PT 2, G 1, Z 1; *niepoliczoną /.../ zgrają* Z III, w. 398 – *policzony* PT 2; wieczrę *nie polską* PT V, w. 424 – *polski* PT 36, P 7, M 6, Z 3, W 2, G 1; Wacław */.../ niepomny*, jak */.../ liczyć* M, w. 1199, istoto */.../ niepomna* przysięgi PT XII, w. 441, *niepomnych* czasów Z III, w. 27 – *pomny* P 1, PT 1; wyrazy *nieporządne* G, w. 762 – *porządny* PT 4; *nieposłusznym /.../ językiem* Z II, w. 190 – *posłuszny* PT 2, M 1; panią */.../ nie potępioną* W, s. 79 – *potępiony* Z 2, W 1; troski *niepowszednie* W, s. 90 – *powszedni* PT 1; ojciec */.../ nie pożegnany* W, s. 87 – *pożegnany* W 1; Jacek Soplica */.../ do zamku nie proszony* PT II, w. 279 – *proszony* PT 1; kir *nieprzebity* M, w. 194 – *przebity* Z 2, M 1, PT 1; *nieprzebraną* zgrają M, w. 1033 – *przebrany* PT 3, Z 2; sny */.../ nieprzyjemne* PT III, w. 172, *nieprzyjemne* słowa PT III, w. 437, gdy */.../ nieprzyjemny* Z III, w. 95 – *przyjemny* PT 1, Z 1; Witołd */.../ nieprzytomny* sobie G, w. 277 – *przytomny* daw. ‘obecny’ Z 1, G 1; miejsce */.../ nie puste* PT I, w. 327 – *pusty* PT 12, M 8; Sędzia */.../ nierad* PT II, w. 489, goście */.../ nieradzi* PT VI, w. 59, ty *nierad* PT XII, w. 369, Rejent */.../ nierad* PT XII, w. 406 – *rad* PT 21, Z 10, G 2; na *nierozstąnym* łożu M, w. 1261 – *rozestany* M 1; trzewik */.../ nieroztropny* SZ, s. 50 – *roztropny* PT 3; myśl */.../ nie rozwiana* P, w. 543 – *rozwiązany* P 1; włos *nie rozwity* PT I, w. 117 – *rozwity* PT 2; *nierównym /.../ krokiem* G, w. 80, w *nierównym* polocie Z I, w. 541, *nierówne* spojrzenie Z II, w. 107 – *równy* PT 15, G 6, P 1, Z 1; wszyscy *nieruchomi* PT II, w. 81, motyle */.../ nieruchome* PT III, w. 70, Hrabia */.../ nieruchomy* PT II, w. 137, sklepem */.../ nieruchomym* PT IV, w. 53, myśliwy */.../ nieruchomy* PT IV, w. 580, Telimena */.../ nieruchoma* PT V, w. 226, butlem *nieruchomym* PT V, w. 673, głowa */.../ nieruchoma* PT VIII, w. 248, Maciek */.../ nieruchomy* PT VII, w. 499, łany */.../ nieruchome* PT X, w. 15, *nieruchome* drążki PT XII, w. 668 – *ruchomy* PT 5, G 1; wdzięki */.../ nieskażone* M, w. 859 – *skażony* W 1; *nieskończoną /.../ stronę* P, w. 647, Polska */.../ nieskończona* P, w. 872, bezmiar *nieskończony* P, w. 872, w sporach *nieskończonych* PT XI, w. 328, drama *nie skończona* SZ, s. 58, *nieskończonej* męki Z III, w. 783 – *skończony* P 2, PT 1, SZ 1; Prusak */.../ nie słuchany* PT VII, w. 541 – *słuchany* PT 1; odgłos *nie smutny* PT III, w. 686 – *smutny* W 11, Z 11, M 9, PT 7, G 2, J 2, P 1; Tadeusz

... /.../ *niespokojny* PT II, w. 41, ręk *niespokojnych* PT XII, w. 61, na *niespokojnej* /.../ przezroczy Z I, w. 501, wzrok *niespokojny* Z I, w. 289, sen *niespokojny* Z II, w. 93, obraz *niespokojny* Z II, w. 101 – *spokojny* W 7, M 6, PT 6, Z 6, G 1, P 1; nauczyciel /.../ *niesrogi* PT I, w. 664 – *srogi* M 13, Z 4, PT 3, G 2, W 2; grzeczność /.../ *nie staropolska* PT I, w. 365 – *staropolski* PT 2; *niestare* rączki PT I, w. 82 – *stary* PT 97, M 17, Z 9, G 7, J 3, P 3, SZ 2, W 1; instrument *niestrojny* PT XII, w. 696 – *strojny* PT 3; *nieszczęsny* Janusz J, w. 209, jedną *nieszczęsną* PT VIII, w. 522, rycerzu *nieszczęsny* PT IX, w. 737, jedno *nieszczęsnym* być musi SZ, s. 61, kraj *nieszczęsny* W, s. 88, *nieszczęsne* /.../ zabójczyni ciało Z III, w. 1008 – *szczęsny* przest. ‘szczęśliwy’ M 1; ja *nieszczęśliwa* PT V, w. 174, Tadeusz /.../ uczył się *nieszczęśliwym* PT V, w. 209, ten /.../ *nieszczęśliwy* SZ, s. 57, wy /.../ *nieszczęśliwe* W, s. 90, pocieszać /.../ *nieszczęśliwe* (w f. rz.) W, s. 95, *nieszczęśliwy* /.../ upiór Z I, w. 274 – *szczęśliwy* PT 19, Z 10, M 7, P 6, SZ 3, G 1; *nieśmiała* gromada G, w. 876, *nieśmiałego* wietrzyka M, w. 1253, kwiat /.../ *nieśmiały* Z III, w. 1053 – *śmiały* PT 9, Z 6, M 2; *nieśmiertelnych* bogów G, w. 302, *nieśmiertelnych* (w f. rz.) P, w. 250, ojczyznę *nieśmiertelną* P, w. 951, serce /.../ *nieśmiertelne* P, w. 995, *nieśmiertelny* posąg ducha P, w. 1090, Polska /.../ *nieśmiertelna* P, w. 770, *nieśmiertelnymi* /.../ wawrzyny PT X, w. 410, *nieśmiertelne* /.../ ogniska SZ, s. 72 – *śmiertelny* M 5, Z 5, PT 3, G 2, P 1; *nie świadoma* /.../ sława M, w. 387 – *świadomy* przest. PT 3, G 2, J 1, M 1; na ziemi *nieświęconej* PT VI, w. 455 – *święcony* M 2, PT 2; powab *nietknięty* Z 1, w. 14 – *tknięty* M 1; *nietrwała* budowa PT IX, w. 697 – *trwały* PT 2; *nietwarde* /.../ serce PT VIII, w. 440-441 – *twardy* G 5, M 4, PT 3, W 3, Z 2, J 1, P 1; syn *nie wart* M, w. 408 – *wart* PT 2, Z 1; chęci *niewczesnych* G, w. 560, *niewczesnej* zwłoki M, w. 803, *niewczesnych* bojów PT X, w. 213, wzgląd /.../ *niewczesny* SZ, s. 55 – *wczesny* PT 1, W 1; jedną *niewdzięczną* PT VIII, w. 522, Tadeuszu /.../ *niewdzięczny* PT VIII, w. 429, Zosia /.../ *niewdzięczna* PT XII, w. 814, 820 – *wdzięczny* PT 6, M 5, W 2; Tadeusz /.../ *niewesoły* PT I, w. 827, Hrabia i Tadeusz /.../ *nieweseli* PT IV, w. 852 – *wesoły* PT 14, Z 10, M 8, W 1; *nie widziany* /.../ Wojewoda M, w. 63, *niewidziane* bronie PT XI, w. 38 – *widziany* PT 4, W 1; na *niewielkim* pagórku PT I, w. 24, dom *niewielki* PT I, w. 29, *niewielki* dar PT II, w. 375, *niewielki* /.../ przedział PT II, w. 552, na *niewielkim* pagórku PT II, w. 605, *niewielka* ptaszyna PT IV, w. 724, rana *niewielka* PT X, w. 785-786, *niewielkie* /.../ osoby PT XII, w. 42 – *wielki* PT 161, Z 9, G 8, W 7, P 5, M 3, SZ 3; kolą /.../ *niewiernych* M, w. 1024, kark *niewierny* M, w. 1088, *niewierna* istota PT XII, w. 439, *niewierną* kochankę PT XII, w. 475, *niewierną* /.../ żonę W, s. 79, *niewierny* przeczy Z I, w. 185, płakali *niewierni* Z II, w. 511, *niewiernych* psów Z III, w. 462 – *wierny* M 12, PT 10, G 4, Z 4, J 3, P 3, SZ 1; *niewinnej* /.../ dziewczyny J, w. 167, dzieciątka *niewinne* P, w. 1140, zda się /.../ *niewinnemu* (w f. rz.) PT I, w. 617, serce *niewinne* PT I, w. 623, lat *niewinnych* PT IV, w. 128, jam *niewinna* W, s. 90, ludzie *niewinni* W, s. 99, jam *nie winien* W, s. 100, jestem *niewinien* W, s. 100, *niewinnym* obliczem W, w. 112, *niewinnej* dziewczyny Z I, w. 212, krew *niewinnych* Z III, w. 860 – *winny* a. *winien* PT 11, W 2, M 1, P1; *niewstrzymanym* dechem PT IV, w. 666, *niewstrzymanej* złości Z III, w. 878 – *wstrzymany* M 1; kochanek *nie wybrany* W, s. 74 – *wybrany* M 1, P 1; podobieństwa /.../ *niewygodnego* PT IV, w. 876 – *wygodny* PT 2; *nie wygrana* (w f. rz.) Z III, w. 613 – *wygrana* (w f. rz.) PT 2, Z 1; *niewymownym* przecuciem PT VIII, w. 117, *niewymowny* pociąg PT VIII, w. 565 – *wymowny* PT 5; kształty /.../ *niewyraźne* PT VIII, w. 619 – *wyraźny* PT 3, Z 2;

niewzruszoną stałość M, w. 716, tułup /.../ *niewzruszony* M, w. 1092, szruby *niewzruszone* P, w. 152, ona /.../ *niewzruszona* P, w. 340 – *wzruszony* PT 6, M 1; *nie zagasły* /.../ gniewy PT III, w. 516 – *zagasły* G 1, PT 1; oczy /.../ *nie zalane* W, s. 79 – *zalany* J 1, PT 1; ogrody /.../ *nie zasiane* PT VI, w. 431 – *zasiany* PT 3; nicht /.../ *nie zawołany* M, w. 107 – *zawołany* PT 1; mara *niezbawiona* W, s. 93 – *zbawiony* P 2, W 1; człowiek /.../ *niezbrojny* PT IV, w. 550 – *zbrojny* PT 14, Z 3, G 1, M 1, P 1; Maciek /.../ *niezdolny* PT IX, w. 369 – *zdolny* PT 1; sam /.../ *niezdrowy* SZ, s. 64, czuł się *niezdrowym* PT II, w. 183 – *zdrowy* (*zdrów*) PT 15, M 2, G 1, SZ 1; *niezgodna* /.../ rzecz PT X, w. 375 – *zgodny* PT 1 (daw. ‘stosowny, odpowiedni’), W 1; ja /.../ *niezgrabny* PT I, w. 336 – *zgrabny* SZ 1; diabeł /.../ *niezłękły* Z III, w. 102 – *złękły* przest. ‘przestraszony’ M 2, PT 1; kęs /.../ *niezły* PT III, w. 359 – *zły* PT 14, Z 9, W 4, G 3, M 2, P 2; o *niezmiennem* sercu PT VIII, w. 410 – *zmienny* PT 3, P 1; rycerz *nieznajomy* G, w. 940 – *znajomy* PT 7, Z 4; głos *nie znany* G, w. 981, *nieznane* /.../ lasy J, w. 238, *nieznanej* osobie PT I, w. 593, rodzaj /.../ *nie znany* PT IV, w. 176, *nie znane* tajniki PT IV, w. 565, *nieznane* /.../ półmiski PT XII, w. 144-145, wieszcz *nieznani* SZ, s. 52, tym /.../ *nieznanym* W, s. 106, *nieznana* mogiła Z III, w. 27 – *znany* PT 7, Z 5, G 2, M 1, SZ 1, W 1; Hrabia /.../ *nie związany* PT IX, w. 44 – *związany* PT 4, M 1; żem /.../ *nie zwiedziony* G, w. 253 – *zwiedziony* G 1; jaka *niezwinna* PT V, w. 177 – *zwinny* M 2, Z 2; *niezwyczajnej* /.../ lekkości PT I, w. 209, *niezwyczajne* błyski Z III, w. 648 – *zwyczajny* PT 3, W 3; *niezwykłej* pory G, w. 131, rzecz /.../ *niezwykłą* G, w. 176, *niezwykłą* /.../ nowinę G, w. 276, *niezwykłej* niemocy M, w. 109, *niezwykłym* życiem M, w. 210, widoki *niezwykłe* PT II, w. 129, *niezwykłej* /.../ nowiny PT III, w. 733, ruch *niezwykły* PT VI, w. 39, *niezwykłym* zapałem PT VI, w. 118 – *zwykły* PT 3, G 1, M 1, SZ 1, Z 1; Asesor /.../ ranny lub *nieżywy* PT IX, w. 760 – *żywy* PT 13, M 11, P 9, Z 5, G 2, P 1, SZ1.

Mniejszą grupę tworzą przymiotniki i imiesłowy zaprzeczone przy pomocy przedrostka *nie-*, które nie mają w tekstach poematów romantycznych odpowiedników niezaprzeczonych (55 haseł, 97 słowoform): dziaduś /.../ na wielkim *niebываły* świecie PT v, w. 126 – SJPD *bywały* m.in. ‘taki, który bywał gdzie, przebywał, obracał się gdzie; śmierć *niechybna* PT IV, w. 909, wojna *niechybna* PT VI, w. 180 – L. *chybny* 1) chybiający, nie trafiający, 2) zawodny, omylny; *niecne* /.../ nogi PT II, w. 359, *niecny* kot PT V w. 337, *niecne* /.../ półmiski PT XII, w. 144, *niecny* uczynek PT XII, w. 417 – SJPD *cny* przest. ‘szlachetny, zacny, cnotliwy’; Wacław *niecofnięty* M, w. 921 – SJPD *cofnięty*, im. od *cofnąć*, m.in. ‘wrócić na dawne miejsce, usunąć się, ustąpić’; serce *nieczynne* PT III, w. 183 – SJPD *czynny* ‘skłonny, aktywny, funkcjonujący’; w *niedeptanej* darni PT VI, w. 445 – SJPD *deptany*, im. od *deptać* ‘przygniatać przy stąpaniu, przydeptywać’; ciałkiem *niedołężnym* W, s. 72, opór *niedołężny* PT IX, w. 738 – L. *dołężny* ‘równy czemu, zdolny, podolywający’; jeden z *niedomarłych* W, s. 107 – indywidualizm Słowackiego, brak w słownikach; *niedościgłe* szlaki M, w. 872 – SJPD *dościgły* ‘mogący być doścignionym, dający się doścignąć’; *niedotłałym* ogniem Z III, w. 894 – SJPD por. *dotleć* ‘tleć do wygaśnięcia; dogasnąć’; ryba *nie krojona* PT XII, w. 152 – SJPD *krojony*, m.in. ‘cięty na sztuki, części; krajany’; książkę /.../ *nie lubiący* /.../ brnąć G, w. 147 – SJPD *lubiący*, im. od *lubić* ‘znajdować w czymś upodobanie, przyjemność, mieć skłonność do czegoś lub kogoś’; *nie mylne* wieści Z II, w. 48 – SJPD *mylny* ‘błędny, fałszywy, niewłaściwy’; was *nieobecnych* PT X, w. 224 – SJPD *obecny* ‘osobiście przy czymś będący, znajdujący się gdzieś w danej chwili’;

nieobjętą zgrają Z III, w. 398 – SJPD *objęty*, im. od *objąć* ‘rozszerzyć, rozprzestrzenić się na coś’; *nieocenione* /.../ wota Z II, w. 508 – SJPD *oceniony*, im. od *ocenić*, m.in. ‘określić wartość materialną czegoś, wielkość, liczbę, rozmiary czegoś; oszacować, otaksować’; *nieochajnym* chłopem Z I, w. 627 – SWar *ochajny* z ukr. ‘ochędzożny, czysty, schludny’; giermek /.../ *nieodstępny* G, w. 1045, towarzysz /.../ *nieodstępny* PT I, w. 66, wróg *nieodstępny* W, s. 106 – SJPD *odstępny* daw. ‘odstępujący, odbiegający od czegoś; który się odłączył od czegoś’; w grobie *niepłakany* W, s. 106 – SJPD *płakany*, im. od *płakać*, m.in. daw. ‘opłakiwać kogo, żałować kogo, czego’; ojczyznę /.../ *niepodzielną* P, w. 952 – SJPD *podzielny*, m.in. ‘taki, który może być podzielony; do podziału’; ręką /.../ *niepojętą* M, w. 256 – SJPD *pojęty*, im. od *pojąć* przest. ‘poślubić’, *niepojęte* słowa M, w. 1090, Duch /.../ *niepojęty* P, w. 743, *niepojętem* /.../ pomieszczeniem PT III, w. 453-454, *niepojętą* /.../ mową PT XI, w. 45, kobieto /.../ *niepojęta* PT XII, w. 454 – SJPD *pojęty*, im. od *pojąć* ‘ogarnąć rozumem, przenikać myślą; zrozumieć’; ojciec /.../ *nie przebaczony* W, s. 87 – SJPD *przebaczony*, im. od *przebaczyć* ‘darować winę, puścić w niepamięć’; w *nieprzełamanym* /.../ szeregu Z III, w. 601 – SJPD *przełamany*, im. od *przełamać* ‘rozdzielić, rozłamać przez środek’; *nieprzetoczone* /.../ ostatki Z II, w. 500 – SJPD *przetoczony*, im. od *przetoczyć*, m.in. ‘przełać’; zabawki /.../ *nieprzyzwoitej* PT XII, w. 213 – SJPD *przyzwoity*, m.in. ‘taki jak należy; odpowiedni, właściwy’; *nierozkwitniony* /.../ synek W, s. 71 – SWar *rozkwitniony*, im. od *rozkwitnąć*, m.in. ‘rozwinąć się fizycznie lub duchowo, nabrać mocy, energii; rozrosnąć się’; spór /.../ *nie rozstrzygnięty* PT II, w. 544, 573 – SWar za słownikiem Trotza *rozstrzygnięty* ‘rozstrzygnięty’, im. od *rozstrzygnąć*, m.in. ‘rozważywszy coś postanowić, zdecydować o czymś’; trybem *nie rzeźniczym* PT IV, w. 913 – SJPD *rzeźniczy* ‘dotyczący rzeźnictwa’; kibić /.../ *nieskładną* PT III, w. 180 – SJPD *składny*, przest. ‘zgrabny’; wyprawę *niesłychaną* PT V, w. 831, przestrach *niesłychany* Z III, w. 478 – SJPD *słychany*, m.in. ‘coś jest słyszane, coś się daje słyszeć’; *niesłyszany* krokiem W, s. 84 – SJPD *słyszany*, im. od *słyszeć* w znaczeniu ‘dający się słyszeć, możliwy do usłyszenia’; zmiana /.../ *niespodziana* G, w. 657, *niespodzianą* radość M, w. 545, *niespodzianym* orszakem M, w. 680, gość *niespodziany* PT III, w. 730, o jakimś *niespodzianem* spotkaniu PT V, w. 403, ruch *niespodziany* PT V, w. 579 – SJPD *spodziany* przest., dziś reg. ‘przewidywany, przypuszczony’; śmiercią /.../ *niespodziewaną* PT VI, w. 456 – SJPD *spodziewany* ‘przewidywany, oczekiwany’; lotem *nieścigłym* PT X, w. 41 – SWil *ścigły*, nie używany ‘którego łatwo dogonić’; *nieścignioną* chęcią M, w. 1169 – L notuje *ścigniony*, ale przykłady zdań tylko z zaprzeczonym *nieścigniony*, SWar *ścignąć* ‘dośćgnąć, dogonić, dopędzić, wyścignąć’; lokaj /.../ *nie śmiejący* rąk podnieść PT III, w. 592 – SJPD *śmiejący*, im. od *śmieć* ‘mieć śmiałość, odwagę (zrobić co); ośmielać się, odważyć się’; Szczęsny /.../ *nie urągany* SZ, s. 59 – SJPD *urągany*, im. od *urągać*, m.in. ‘przynosić ujmę; uchybiać’; ogień *nieustanny* PT II, w. 304 – SWar *ustanny*, też w znaczeniu ‘który ustał, przeszły, miniony’; kto /.../ *niewidzialny* P, w. 240, *niewidzialne* /.../ rozdarło P, w. 759, niewolnik /.../ *niewidzialny* PT III, w. 306, *niewidzialny* /.../ otwor PT IV, w. 79, pary /.../ *niewidzialne* PT IV, w. 525, muzyk *niewidzialnych* głosu PT VI, w. 33, *niewidzialnym* lotem PT XII, w. 830 – SJPD *widzialny* ‘dający się widzieć, będący w zasięgu wzroku; widoczny’, zdobywcy /.../ *nie wpuszczeni* PT VIII, w. 705 – SJPD *wpuszczony*, im. od *wpuścić* ‘umożliwiać wejście, dostanie się do wnętrza czegoś’; *niezachwiana* /.../ postać Z III, w. 609 – SJPD

zachwiany, im. od *zachwiać* ‘poruszyć, wytrącić ze stanu równowagi’; *polem /.../ nie zaplątanym* w ciemne ogólniki, przen. SZ, s. 47 – SJPD *zaplątany*, im. od *zaplątać* ‘zamotać; splątać’; w *niezbędnej zgryzocie* M, w. 643 – SJPD *zbędny* ‘zbyteczny, niepotrzebny, niekonieczny’; *serc /.../ niezgadnionych* M, w. 1385 – SJPD daw. *zgadniony* ‘odgadnięty’; *niezgasły ogień* Z II, w. 71 – SJPD *zgasły*, im. od *zgasnąć*, m.in. ‘przestać się palić, płonąć, świecić’; w *niezliczonej sile* M, w. 1028, *niezliczona tłuszczka* M, w. 1045, *niezliczone hordy* PT VIII, w. 45, *niezliczone /.../ mrowiska* PT XI, w. 42 – SJPD *zliczony*, im. od *zliczyć* ‘obliczyć co przez dodawanie; podsumować’; *niezmierną /.../ radość* M, w. 545, na *niezmiernym łanie* M, w. 879, *niezmierne /.../ usługi* PT II, w. 562, *niezmiernego słońca* PT X, w. 80, po *niezmiernem niebie* PT XI, w. 181 – SWil za L. *zmierny* ‘mogący być zmierzonym, mierze podległy’; *niezmierzone niwy* M, w. 961, na *niezmierzoną błoń* P, w. 1116 – SJPD *zmierzony*, im. od *zmierzyć*, m.in. ‘wymierzyć pod względem wielkości’; *połysk /.../ nieznikomy* M, w. 493 – SJPD *znikomy*, m.in. ‘bardzo nieznaczny pod względem wielkości’; *wet – za – wet niezrozumiałe* SZ, s. 58 – SJPD *zrozumiały*, m.in. ‘dający się wytłumaczyć, usprawiedliwiony, uzasadniony’; *niezwłocznym interesem* PT VIII, w. 268 – SWar *zwłoczny*, mało używany przymiotnik od *zwłoka*, m.in. ‘opóźnienie wykonania czego; zwlekanie z czym’; *nie zżętej jarzyny* PT II, w. 538, II w. 573 – SJPD *zżęty*, im. od *zżąć* ‘ściąć (o zbożu), dawniej tylko sierpem’.

Przymiotnik *niemy* ma zatartą etymologię. Jeśli uwzględnimy go jako skrót dawnego przymiotnika *niemowny*, potwierdzonego w słowniku Lindego, to w opozycji do przymiotnika *mowny* jawi się on jako zaprzeczony. Jest on chętnie wykorzystywany przez autora epopei narodowej: *wdowa /.../ niema* z żalu PT III, w. 598, *Tadeusz /.../ stojąc niemy* PT V, w. 207, *Tadeusz poglądał niemy* PT V, w. 257, *ukłon niemy* Wojskiego PT V, w. 443, *Gerwazy stąpał /.../ niemy* PT V, w. 590, *Maciek /.../ niemy* PT VII, w. 247, *niemej /.../ żałoby* PT X, w. 21. Czterokrotnie użył tego przymiotnika w swym poemacie Seweryn Goszczyński: *nieme wargi* (rządczyni) Z II, w. 42, *nieme duchów tłumi* Z II, w. 482, w *niemem* jej łonie Z II, w. 648, w *niemym* szeregu Z III, w. 601. Trzykrotnie posłużył się nim Antoni Malczewski przy opisywaniu przeżyć Wacława i Miecznika po śmierci Marii: *Mario! Ty zimna i niema* M, w. 1284, przy jej zwłokach stał w *niemej* żałobie M, w. 1360, *pierś rycerska /.../ w swej niemej* pobożności jakby wbita w ziemię M, w. 1437. Przymiotnika niezaprzeczonego w jego przestarzałej postaci *mowny* użył Juliusz Słowacki w *Wacławie: Śmierć ich mownymi* uczyniła smutnie W, s. 81.

Nie wszystkie przymiotniki z przedrostkiem *nie-* obecne w poematach romantycznych są zaprzeczone. Dotyczy to tych, które są utworzone od rzeczowników zawierających ten morfem: *niebieski* od *niebo* PT VI, w. 9, VIII, w. 67, 83, 118, XI, w. 5; *niedzielny* od *niedziela* PT I, w. 157 (*niedzielne* ubranie), *niedźwiedzi* od *niedźwiedź* PT IV, w. 709, 762, 908, 919, 975, 988, V, w. 542, VIII, w. 203; *niemiecki* od *Niemiec* PT I, w. 450, VIII, w. 233, XII, w. 338; *niemowlęcy* od *niemowlę* PT III, w. 73; *niewieści* od *niewiasta* G, w. 688; *niewolniczy* od *niewolnik* G, w. 182.

Wśród przymiotników zaprzeczonych z przedrostkiem *bez-* nieliczne są te, które mają odpowiedniki niezaprzeczone w poematach romantycznych: *noc bezksiężycową* W, s. 103 – *księżycowy* W 2; *bezprzykładną /.../ sztukę* PT II, w. 825 –

przykładny PT 1; *bezsennej* nocy M, w. 132, *bezsenne* węzłowie W, s. 73 – *senny* PT 8, G 2, Z 2, SZ 1.

Kilkakrotnie liczniejsze są przymiotniki zaprzeczone niemające odpowiedników niezaprzeczonych w tekstach poematów (16 haseł, 33 słowoformy): kucharka *bezbożna* PT VI, w. 477, kunszt *bezbożny* PT XII, w. 194, *bezbożnej* swawoli Z II, w. 557 – SWar *bożny*, stp. ‘pobożny’; rozpaczą *bezbrzeżną* P, w. 22 – SJPD *brzeżny*, przym. od *brzeg*; zemsty *bezczelnej* W, s. 110 – SJPD *czelny* ‘zuchwały, nadmiernie śmiały, bezwstydný’, daw. m.in. ‘znakomity, znaczny’; w *bezczynnym* zachwyceniu M, w. 1084 – SJPD *czynny*, m.in. w znaczeniu ‘aktywny’; w *bezdennej* topieli P, w. 756, *bezdennego* dzbanka PT VIII, w. 606, otchłań *bezdenna* Z III, w. 783 – SJPD *denny*, przym. od *dno* w znaczeniu ‘najniższa warstwa, spód czego’; *bezdrzewna* równina Z II, w. 331 – SJPD *drzewny*, m.in. w znaczeniu ‘złożony z drzew’; Sędzia /.../ *bezdziety* PT III, w. 356, Kościuszko /.../ *bezdziety* W, s. 108 – SJPD *dziety* ‘mający dzieci’; *bezecnej* zemście M, w. 1346 – SJPD przest. *cny* ‘szlachetny, zacny, cnotliwy; czcigodny, dostojny’; *bezzlistne* drzewa W, s. 96, *bezzlistnej* osiki Z I, w. 391 – SJPD daw. *listny* ‘mający liście, liściasty’; bitwę /.../ *bezzładną* PT IX, w. 363 – SJPD *ładny*, m.in. ‘taki, który sprawia estetyczne wrażenie’, raczej od *ład*, m.in. ‘porządek’, SWil *ładny*, m.in. ‘składny’; *bez-posagowych* włóczęgów SZ, s. 47 – SJPD *posagowy* ‘z posagiem, majątkiem wnoszonym mężowi przez żonę przy zawieraniu małżeństwa’; człek *bezzstronny* PT XII, w. 51 – SJPD przest. *stronny* ‘stronniczy’; *bezwawrzynnych* (istot) SZ, s. 47 – indywidualizm w powieści poetyckiej Cypriana Norwida, w słownikach tylko *wawrzynowy*; *bezwładna* szabla G, w. 881, *bezwładnej* skromności M, w. 1411, *bezwładną* /.../ *szyją* PT V, w. 882, *bezwładny* obóz Z II, w. 88, *bezwładną* ręką Z III, w. 651, *Nebaba bezwładny* Z III, w. 934 – SJPD przest. *władny* ‘mający władzę, moc; władczy, silny, potężny’; *bezzasadnych* cierpień Z II, w. 593 – SJPD *zasadny* ‘mający podstawę, uzasadnienie; uzasadniony, umotywowany’.

Pozornie zaprzeczonym przymiotnikiem jest użyty pięciokrotnie w epopei narodowej *bezbronny* w kontekstach wskazujących na to, że jest to derywat utworzony od wyrażenia *bez broni*. Wymieniony w SJPD dawny przymiotnik *bronny* ma znaczenie ‘zabroniony’.

Teresa Skubalanka w swej książce o neologizmach w polskiej poezji romantycznej wymienia przymiotniki *bezksiężycowy* (ze Słowackiego), *niedomarły* (ze Słowackiego) i *niedotłały* (z Goszczyńskiego) (Skubalanka 1962: 225, 228), a brakuje w jej opracowaniu użytego tylko przez Norwida indywidualizmu *bezwawrzynny*.

Łącznie w analizowanych poematach zostało użytych 186 zaprzeczonych przymiotników i imiesłowów przymiotnikowych, co stanowi 1,45 % słownika tych poematów. Słowoformy tych zaprzeczeń wystąpiły w liczbie 376, co stanowi 0,34 % wszystkich słowoform w tych utworach. Jeśli chodzi o proporcje między zaprzeczeniami a ich odpowiednikami niezaprzeczonymi w tekstach poematów, to okazuje się, że 77 zaprzeczeń ma liczniejsze odpowiedniki niezaprzeczone, 25 zaprzeczeń ma taką samą liczbę odpowiedników niezaprzeczonych, a tylko w 13 wypadkach zaprzeczenia są liczniejsze niż ich odpowiedniki niezaprzeczone. Są to: *niecierpliwy*, *nie czczy*, *niedostępny*, *niemy*, *niepomny*, *nieprzyjemny*, *nieruchomy*, *nieskończony*, *nieszczęsny*, *niewczesny*, *niewstrzymany*, *niezwykły*. Grupa zaprzeczeń z przedrostkami *nie-* i *bez-* mających odpowiedniki niezaprzeczone w tekstach poematów stanowi

61,4 % haseł i 72,9 % słowoform wszystkich użytych w tych utworach zaprzeczeń przymiotników i imiesłowów przymiotnikowych.

Interesująca jest lista rangowa tych zaprzeczeń, gdyż sygnalizuje preferencje leksykalne poetów romantycznych. Na czele tej listy z frekwencją 14 jest leksem *niemy*, frekwencją 12 wyróżniają się leksemy *nieruchomy* i *niewinny*, a dalsze miejsca zajmują: z frekwencją 9: *nieznajomy*, *niezwykły*, 8: *nieśmiertelny*, *niewielki*, *niewierny*, 7: *nieszczęśliwy*, *niewidzialny*, 6: *bezwładny*, *niepewny*, *niepojęty*, *nieskończony*, *niespokojny*, *nieszczęsny*, *nie spodziany*, 5: *niemały*, *niezmierny*, 4: *niecierpliw*, *niecny*, *nierad*, *niewczesny*, *niewzruszony*, *niezliczony*, 3: *bezbożny*, *bezden*, *niebogaty*, *nieczuły*, *niedobry*, *niemiły*, *nieodstępny*, *nieostrożny*, *niepomny*, *nieprzyjemny*, *nierówny*, *nieśmiały*, *niewdzięczny*, 2: *bezdzienny*, *bezzlistny*, *bezsen*, *niecały*, *niechybny*, *nieczczy*, *niedawny*, *niedostępny*, *niedoświadczony*, *niegrzeczny*, *nieochrzczony*, *niepełny*, *niepowszedni*, *nieśluchany*, *niewesoły*, *niewidzialny*, *niewstrzymany*, *niewymowny*, *niewyraźny*, *niezdrowy*, *niezmienny*, *nieżywy*. Pozostałe użyte przez autorów poematów zaprzeczone przymiotniki i imiesłowcy przymiotnikowe wystąpiły pojedynczo.

Jakie jest zróżnicowanie nasycenia zaprzeczonymi leksemami analizowanych poematów? Największy udział zaprzeczonych przymiotników i imiesłowów przymiotnikowych wykazuje powieść poetycka *Szczesna* C. Norwida – 1,30% haseł w słowniku, 0,63% słowoform w tekście. Pod tym względem na drugim miejscu jest *Grażyna* A. Mickiewicza – 1,22% słownika, 0,53% tekstu. Kolejne miejsca zajmują: *Zamek kaniowski* S. Goszczyńskiego – 1,10% słownika, 0,40% tekstu i *Wacław* J. Słowackiego – 1,03% słownika, 0,32% tekstu. W *Panu Tadeuszu* A. Mickiewicza udział takich zaprzeczeń w słowniku wynosi 0,99%, czyli jest identyczny jak w *Marii*, ale ich udział w tekście epopei jest mniejszy (0,24%) niż w powieści poetyckiej A. Malczewskiego (0,37%). Na ostatnich miejscach w tym zakresie są: poemat Zygmunta Krasińskiego *Przedświt* (0,85% słownika, 0,42% tekstu) i utwór Józefa Bogdana Zaleskiego *Janusz Bieniawski* (0,46% słownika, 0,25% tekstu). Wskaźniki te mogą świadczyć nie tylko o indywidualnych cechach słownictwa poszczególnych poematów, ale także o skłonności ich autorów do korzystania z możliwości zaprzeczania leksemów koniecznych do poetyckiego konstruowania tekstu.

Wiele użytych przez poetów romantycznych zaprzeczeń jest wykorzystywanych po mistrzowsku do tworzenia poetyckich obrazów i kreowania charakterów i zachowań literackich bohaterów. Najczęstszy zaprzeczony przymiotnik *niemy* wystąpił tylko w 3 poematach, przy czym siedmiokrotnie w epopei narodowej w obrazach poetyckich polskich drzew: brzozy, wierzby i topoli oraz przy opisywaniu zachowania Tadeusza, Gerwazego, Wojskiego i Maćka Dobrzyńskiego. Zaprzeczenie *nieruchomy* występuje wyłącznie w *Panu Tadeuszu*, przy czym zostało użyte jako określenie bezruchu czworga bohaterów tego utworu: Hrabiego, Tadeusza, Teliemny i Maćka Dobrzyńskiego.

Dwa najczęściej wykorzystywane w epopei przymiotniki zaprzeczone zostały użyte w opisie zachowania się Maćka podczas obradowania szlachty:

Maciek stary w pośrodku jeden siedział *niemy*

I jedna głowa jego była *nieruchoma*. PT VII, w. 247-248

Dokładna analiza zasobu zaprzeczonych przymiotników i imiesłóww przymiotnikowych w 8 poematach reprezentujących polską epikę romantyczną pozwoliła ustalić proporcje ilościowe między tymi leksemami i ich słowoformami a ogółem użytych w tych tekstach leksemów i słowoform. Każdy co siedemdziesiąty leksem i każda trzysta siódma słowoforma w tym korpusie tekstowym to zaprzeczony przymiotnik lub imiesłóww przymiotnikowy. W epice romantycznej wykorzystywane są do zaprzeczania wyrazów tylko przedrostki rodzime *nie-* i *bez-*, przy czym zaprzeczenia z *nie-* są około dziewięciokrotnie liczniejsze niż z *bez-*. Z pewnością charakter romantycznego tekstu poetyckiego rzutuje na jakościowy zbiór zaprzeczonych przymiotników i imiesłóww przymiotnikowych, szczególnie w aspekcie emocjonalnym i estetycznym. W jakim stopniu stosunki ilościowe, dotyczące proporcji zasobu takich leksemów i proporcji między zaprzeczonymi wyrazami a ich odpowiednikami niezaprzeczonymi, są uzależnione od charakteru tekstu literackiego, można będzie stwierdzić dopiero po analizie porównawczej tego zagadnienia w odniesieniu do innych korpusów tekstowych.

Rozwiązanie skrótów

A) tytuły analizowanych poematów romantycznych

G – A. Mickiewicz, *Grażyna*. Powieść litewska, [w:] tegoż, *Powieści poetyckie*, Warszawa 1973, s. 5–67.

J – J.B. Zaleski, *Janusz Bieniawski*. Fragment z rycerskiego rapsodu, [w:] tegoż, *Pisma*, wydanie zbiorowe przejrane przez autora, t. 1, Lwów 1877, s. 142–156.

M – A. Malczewski, *Maria*, Kraków 1945.

P – Z. Krasiński, *Przedświt*, oprac. Juliusz Kleiner, wydanie drugie, przejrane, Kraków 1922.

PT – A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem, wydanie siódme, oprac. S. Pigoń, Wrocław 1972.

SZ – C. Norwid, *Szczesna*. Powieść, [w:] tegoż, *Dwa poematy miłosne*, oprac. i wstępem opatrzył J. W. Gomułicki, Warszawa 1966, s. 49–65.

W – J. Słowacki, *Wacław*, [w:] tegoż, *Trzy poemata*, Paryż 1839, s. 63–121.

Z – S. Goszczyński, *Zamek kaniowski*, oprac. B. Janusz, Lwów (b.r.w.).

B) słowniki

L – S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. I–VI, wydanie 2, Lwów 1854–1860.

SJPD – *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.

SWar – *Słownik języka polskiego*, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, wydanie fotoofsetowe, t. I–VIII, Warszawa 1952.

SWil – *Słownik języka polskiego*, wypracowany przez A. Zdanowicza i in., wydany przez M. Orgelbranda, t. I–II, Wilno 1861.

C) inne

a. – albo

b.r.w. – bez roku wydania

daw. – dawny
f. – funkcja
im. – imiesłów
in. – inny
m.in. – między innymi
oprac. – opracował
por. – porównaj
przen. – przenośnia
przest. – przestarzały
red. – redakcja
reg. – regionalny
rz. – rzeczownikowy
s. – strona
stp. – staropolski
t. – tom
tzw. – tak zwany
ukr. – ukraiński
w. – wers

Bibliografia

- Antas J., 1991, *O mechanizmach negowania*, Kraków.
- Bartnicka B., 1977, *Adiektywizacja imiesłówów przymiotnikowych*, „Prace Filologiczne” 27, s. 321–342.
- Bartnicka-Dąbkowska B., 1970, *Adiektywizacja imiesłówów w języku polskim*, Warszawa.
- Bogusławski A., 1976, *Presupozycja a negacja*, [w:] *Semantyka tekstu i języka*, red. M.R. Mayenowa, Wrocław, s. 33–50.
- Bogusławski A., 1998, *O negacji w konstrukcjach z czasownikiem chcieć*, [w:] *Nowe czasy, nowe języki, nowe (i stare) problemy*, red. E. Jędrzejko, Katowice, s. 137–143.
- Bogusławski A., 2004, *Aspekt i negacja*, Warszawa.
- Dancygier B., b.r.w., *Alternatywność w poezji i dramacie. Intersubiektywność tekstowa i ramy semantyczne*, Kraków.
- Greszczuk B., 1993, *Składniowe wykładniki negacji i ich funkcje w historii języka polskiego*, Rzeszów.
- Jodłowski S., 1964, *Substantywizacja przymiotników w języku polskim*, Wrocław.
- Jodłowski s., 1971, *Studia nad częściami mowy*, Warszawa.
- Markowski A., 1977, *Istota i właściwości antonimów przymiotnikowych*, „Prace Filologiczne”, t. 27, s. 321–342.
- Oliva K., 1967, *Klasyfikacja semantyczna przymiotników zaprzeczonych*, „Poradnik Językowy”, s. 261–266.
- Rachwałowa M., 1986, *Słownictwo tekstów naukowych. Badania statystyczne*, Wrocław.
- Rodak R., 2001, *Wskaźniki negacji*, „Slavia Orientalis”, s. 91–103.

- Rodak R., 2007, *Różne wcielenia negacji*, Łask.
- Skubalanka T., 1962, *Neologizmy w polskiej poezji romantycznej*, Toruń.
- Stachurski E., 2005, *Słownictwo Pana Tadeusza Adama Mickiewicza na tle tekstów innych poematów romantycznych*, Kraków.
- Stróżewski W., 1964, *Z problematyki negacji*, „Szkice Filozoficzne”, s. 85–103.
- Szkudlarek-Śmiechowicz E., Cieśla B. (red.), 2018, *Negacja w języku, tekście, dyskursie*, Łódź.
- Tokarski R., 1976, *Funkcja morfemu „nie” w przymiotnikach zaprzeczonych*, [w:] *Semantyka tekstu i języka*, red. M.R. Mayenowa, Wrocław, s. 281–290.
- Wojciechowski E., 2019, *Predykacja, negacja i kwantyfikacja*, Kraków.
- Woźniczka M., Zalewski A. (red.), 2015, *Wokół negacji*, Częstochowa.

Negative adjectives and adjectival participles in romantic poems

Abstract

The article is a research attempt to show the participation of a group of negative adjectives and adjectival participles formed using prefixes *nie-* and *bez-* in 8 romantic poems representing the textual corps of Polish romantic poetry. The negatives with prefix *nie-* are nine times more numerous than negatives formed using prefix *bez-*. Almost each negative is in romantic poems less numerous than his not negative equivalent. The participation of negatives reach 1,45% of the vocabulary and 0,34% of the text of analyzed corps. From among 7 romantic poets C. Norwid uses negatives most willingly. Most frequently represented are negatives: *niemy*, *nieruchomy*, *niewinny*, *nieznajomy* and *niezwykły*. Negatives in romantic poems are used for semantic and stylistic purposes. Most often they serve the poets to specify the description of characters and things.